

המעשה עם ריב"א. מכאן במקור שני כל המקור הראשון על התיאור איך הענין הלך והתפתח אח"כ.

ע"ע כתובות כ"ד ב', שם מ"ג או"ב, גיטין נ' סע"ב⁽²⁸⁶⁾, שם ע"ט א': וכן אמר עולא א"ר יוחנן וכו' וכן א"ר אסי אר"י וכו', ב"מ ט"ז ב': אמר שמואל וכו' א"ר נחמן וכו', זבחים י"ג ב' י"ג, כריתות י"ז ב', וש"מ.

סעיף ב'

נוסחאות

לעומת זה במקומות אחרים באמת רק שתי נוסחאות לאותו המקור עצמו. כבר בתוס' מנחות ד"ה ואיכא דאמרי על ארבע עשרה סוגיות הנכנסות ברובן לגדר זה. התוס' קוראים את סוגיות אלו בשם סוגיות חלוקות או סוגיות הפוכות ומעמידים אותן בשורה אחת עם סוגיות שבהן נוסחאות המובאות בלשון איכא דאמרי⁽²⁸⁷⁾. אשתדל איפה לברר אף סוגיות אלו, אבל לא אעשה אותן לקבוצה לעצמה. אלא אסדר את החומר שבידי עד כמה שאפשר לפי נקודת ראות ענינית. בראשונה אציע מקומות ששם השינוי נובע בעיקר בשמות המחברים, ואח"כ אעבור לסוגיות ששם שינויים בחומר גופו. ^{אוצר החכמה} א' בכמה מקומות במקבילה שינויים בשמות ואין הדעת גותנת להכניסם לגדר מקורות שונים. המקור מכיל פלוגתא והשינוי הוא מבחינת מוחלפת השיטה ואיפוך. ברור איפה שפה ושם אותו המקור עצמו. וכשאינו נראה לתלות את השינוי בטעות או בהגהה מכוונת, לפנינו אותו המקור בשתי נוסחאות:

פסחים מ"א או"ב: אמר רבא אכלו נא לוקה שתיים וכו' אביי אמר אין לוקין על לאו שבכללות א"ד תרתי וכו' א"ד חדא וכו' רבא אמר אכל זג לוקה שתיים וכו' אביי אמר אין לוקין על לאו שבכללות א"ד תרתי וכו' א"ד חדא וכו'.

וכן בב"מ קט"ו ב': דאמר רבא אכל נא לוקה שתיים וכו' אביי אמר אין לוקין על לאו שבכללות וכו', ובמנחות נ"ח ב': איתמר המעלה משאור ומדבש ע"ג המזבח אמר רבא לוקה... ולוקה... אביי אמר אין לוקין על לאו שבכללות א"ד חדא מיהא לקי וא"ד חדא נמי לא לקי וכו', ובתמורה ז' ב': איתמר המעלה ב"מ לגבי מזבח אמר רבא וכו' אביי אמר אין לוקין על לאו שבכללות מיתיבי וכו'.

אבל בנזיר ל"ח ב': אמר אביי אכל חרצן לוקה שתיים אכל זג לוקה

(286) שם איתא: וכן. אכן בעיקר הדבר נכנסים איפה לגדר זה כל המקומות „וכן“.

(287) אילמא ורשב"ל.

(288) ע' תוס' מנחות שם וגדרים ה' ב' ד"ה אמר קרא ור"ת בתוס' גדה כ"ג ב'.

ד"ה אמר רבא.

שתיים אכל חרצן וזג לוקה שלש רבא אמר אינו לוקה אלא אחת שאינו לוקה אלאו שבכללות מתיב רב פפא וכו'.

בעית הנוסחאות כאן אמנם שנויה במחלוקת הראשונים. מהם שגורסים כנראה בכל המקבילות גירסת נזיר²⁸⁹). אבל הסדר הרגיל בש"ס הוא אביי לפני רבא. מזה בכל אופן אי אלו ידיים מוכיחות, שיסוד גירסתנו בכל המקומות הללו אינו סתם בטעות המעתיק או בכיוצא בזה. וכן אינו נראה ג"כ שדוקא בנזיר לרגל זה הגהה שנתקבלה ע"י כל העולם²⁹⁰). איברא בנזיר שם בפנים המימרא איפה התוספת: אינו לוקה אלא אחת, המהוה כאלו מקבילה לפירוש הנוסף: א"ד תרתי וכו' א"ד חדא וכו', שבפסחים ובמנחות²⁹¹). אכן זה הוא יותר מאופיה המיוחד של נזיר שלפנינו²⁹²) מגירסא.

כתובות ע"א ב': רב הונא אמר הבעל מיפר רב אדא בר אהבה אמר אין הבעל מיפר, ובנדרים פ"א ב': רב אדא בר אהבה אומר מיפר רב הונא אומר אין מיפר.

המקור הוא בנדרים וסוגית כתובות שואבת כנראה משם. והקרוב ביותר שלפני בעל סוגית כתובות נוסחא אחרת בנדרים. בתוס' כתובות שם ד"ה ה"ג אמנם נוסחת ספר ישן הגורס בכתובות כבנדרים, אבל יותר נראה שנוסחת ספר ישן זו יסודה בהגהה מלחלות את נוסחתנו אנו בשגגת המעתיק. מ"מ מידי ספק לא יצאנו.

ע"ע שבת קי"ג ב' וזבחים קי"ג סע"ב, ע"ז כ"ד א' ותמורה ל' ב' י"י, מנחות ק"ז ב' י"י, ומעילה י"ט ב' י"י, בכורות ג' א' ותמורה י"א ב'.

289) ע' כ"מ נזירות פ"ה ה"ה, איסורי מובח פ"א ה"ד, הק"ס פ"ח ה"ד וסנהדרין ס"ח ה"ג, ובהשגות הראב"ד ובמ"ע נזירות וסנהדרין שם ובלח"מ הק"פ שם.

290) לשון התוס' ב"מ שם ד"ה אמר לך רבא: ב"מ ג' מינין, יסודה כנראה באשגרתא דלישנא, והעד תוס' מנחות הג"ל. ע"ע להלן סוף הערה 292.

291) הרי כבר בין פסחים ומנחות בנדון זה שינוי סגנון, וע"ע ד"ס.

292) בכי"מ נזיר באמת רק: רבא אמר אין לוקין על לאו שבכללות, ולא יותר. ע"ע לעיל ספר שני הערה 29, שם בפנים גם באריכות על סוגית נזיר שלנו. זאת ועוד אחרת, נ"ק שכל המקבילות הללו גם יחד הן מבחינת חדא מכלל חברתה איתמר. היינו מעיקרא פלוגתא אביי ורבא בענין ובמקום אחר ומשם העברה על ענינים ולמקומות אחרים. ואולי באמת גם הנוסח שבנזיר יסודו בפעולת העברה זו.

293) בתמורה עוד ל"א המכיל נוסחא אחרת. והשוה עוד ע"ז כ"ד א' ומ"ו ב'. מכל זה שבחומר מקביל איפה יותר נוסחאות ממה שנוטים לשער. לסוגיות אלו ע"ע בלקורות שלי עמ' 110.

294) רגמ"ה שם: יש לישנא אחרינא בקצת ספרים, אבל קשה לברר למה הוא מתכוון.

295) ע' שט"מ שם. לפי גירסתו לשון מעילה הולך ומתקרב ללשון מנחות. ע"ע ברש"י שם. נראה שגם לפני רש"י היה לשון אחר. ואולי נכנסים פה באמת לגדר גירסאות ולא לגדר נוסחאות.

וְעֵץ בְּרִכּוֹת לֹא ב' ²⁹⁶ וְסוּטָה כִּי א', יוֹמָא ס"א ב' וְנוֹזֵר מ"ו ב' ²⁹⁷.
וּש"מ ²⁹⁸.

איך שיתחשו למקבילה אחת או לשניה, מ"מ מכולן גם יחד אי אלו ידים מוכיחות, שיש בתלמוד ש"נ בנוגע לשמות המחברים, שהתלמוד עצמו איננו רושם אותם ²⁹⁹.

איברא רוב דוגמאות הנ"ל הוא במסכתות כאלו העומדות לכאורה מחוץ למסגרת הסדורית של התלמוד. מן המקבילות הנ"ל נמצאות שתיים שתיים בנוזיר ובתמורה ואחת אחת בנדרים ובמעילה. ודוקא על מסכתות אלו חושבים שהן יצאו מתחת יד מסדר אחר.

אכן השתדלתי כבר להוכיח ³⁰⁰, שמסכתות אלו לא יצאו מתחת יד מסדר אחר, ומוצאן מאותה הישיבה עצמה, שממנה יצאו כל שאר מסכתות התלמוד שלנו. ועוד, ס"ס נמצאים ש"נ כאלה אף במקבילות שבשאר מסכתות התלמוד. יתר על כן, אף במקבילות שבאותן המסכתות לבדן, היינו במקבילות שבנדרים, נוזיר, תמורה ומעילה, נמצא באופן יחסי יותר סוגיות חלוקות וסוגיות הפוכות מבשאר מסכתות התלמוד ³⁰¹. מזה, מחד גיסא שאין לתופעה זו שום ענין לבעית סדור התלמוד ומקום מוצאו. ומאידך גיסא מכל זה, שלפנינו רק השאלה, מדוע מצויה תופעה זו יותר במקבילות שבאותן המסכתות. אולם המסכתות נדרים, נוזיר וכו', טבועות בכלל בחותם משלהן. חותם זה יסודו בזה, שבדורות הראשונים שאחרי תקופת התלמוד לא למדו מסכתות הללו, והשכלול הספרותי האחר האמוראי שלהן התחיל בזמן יותר מאוחר ³⁰². ושכלול ספרותי היינו לא רק תיקון לשון ותוספת ביאור או בירור, כי אם גם העברת מקבילה ותוספת "הבאת מקור" על התאמת נוסחאות ויישור סתירות. בזה כנראה לפרנס אף את העובדא, מדוע דוגמאות מסוג זה מצויות יותר במסכתות הללו. הדעת נותנת, ששכלול ספרותי במובן הגהת חומר

---

296) כה"ע ליתא בד"ס שם. עד וראיה לגי' זו העובדא, שלגירסתנו אנו שם אליבא דר"ע: דברה תורה כלשון בני אדם, במקום שברגיל להפך. ע' סנהדרין ס"ד סע"ב וכריתות י"א א'. אבל איך שיהא לפנינו ש"נ.

297) בסוגית נוזיר עצמה יש שני לשונות. וכשאינן רוצים להכנס להשערות יותר מדי רחוקות כבר בלשונות אלה נוסחאות. לשון יומא נכנס לגדר הלי"א שבנוזיר. ללשון יומא ע"ע ירוש' נוזיר ספ"ו ותוספתא שם ס"א ה"ו.

298) במקומות אלה אנו עומדים בברייתא. אולם המקבילה יומא ונוזיר כבר בתוס' מנחות הנ"ל.

לעצם התופעה בכלל כדאי לציין שגם בראשונים למצוא ש"נ כאלה, ע' לדוגמא רי"ף לפסחים ז' סע"א ולב"מ נ"ב א', ד"ס ב"מ כבודפוס.

299) לא הבאתי דוגמאות שאינן מכילות פלוגתא. כי אי אלו דוגמאות כאלו כבר לעיל בפנים אחר הערה 282. ועוד, כל בר בי רב ידע להוסיף לו כהנה וכהנה.

300) ע' בפ"ב מספרי התהוות התלמוד בשלמותו.

301) ע' בספרי הנ"ל מעמ' 103.

302) ע' בספרי שם מעמ' 114.

מקורי לשם התאמת נוסחאות היה יותר מצוי בזמנה הראשון של התקופה שאחר התלמוד, בו בזמן שהיו עוד יותר קרובים לאותה התקופה שבה נוצר ונולד אותו החומר. ועוד, מסכתות שהרבו ללמוד אותן הרבו בהן גם בהגהות, בתקונים ובהוספות, במקום שמסכתות שמיעטו ללמוד אותן מיעטו ג"כ לשכללן ולהגיהן ולתקנן. כי למוד באותה התקופה קרוב במדה ידועה להיות שוה לשכלול האומר הוספה ותיקון והגהה. מכאן חותמן המיוחד של מסכתות הללו, ומכאן גם העובדא, שבהן יותר ש"נ מן הסוג שלנו. ב' לפעמים נוגעים השינויים שבין המקבילות לא בשמות המחברים אלא בגוף החומר עצמו.

פה במקבילות תיאורים שונים בנוגע למעשה שהיה, והדבר בולט שבשני המקומות על אותו המעשה עצמו:

בכתובות צ"ד ב': אמיה דרמי בר חמא כתבינהו לנכסה לרב"ח בצפרא לאורתא כתבינהו למר עוקבא בר חמא אתא רב"ח לקמיה דרב ששת אוקמיה בנכסא אתא מר עוקבא לקמיה דר"נ אוקמיה בנכסא אתא רב ששת לקמיה דר"נ וכו'.

אבל בב"ב קנ"א א': אימיה דרב"ח באורתא³⁰² כתבינהו לנכסה לרב"ח בצפרא³⁰³ כתבינהו לרעב"ח אתא רב"ח לקמיה דר"ש אוקמיה בנכסי אול רעב"ח קמיה דר"נ אוקמיה בנכסי אתא ר"ש לקמיה דר"נ וכו'.

בהתאם לשינויים: צפרא ואורתא ואורתא וצפרא, שבגוף המעשה גם שינויים במשא ומתן שבין ר"נ ור"ש, העושים את מו"מ זה כאלו לשני ענינים שונים. וכן באמת כבר בתוס' כתובות שם ד"ה אמיה: אין זה עובדא דמי שמת. אף ברשב"ם ב"ב שם ד"ה: ובפרק מי שהיה נשוי בכתובות איכא מעשה אחרינא אימיה דרב"ח וכו'.

אכן אין הדעת נותנת, שהאם של רב"ח כתבה ארבע פעמים את הנכסים לבניה עפ"י הסדר: רמי ומר עוקבא ועוד הפעם רמי ומר עוקבא. וכן אינו נראת כמציאות חזרת החלילה: אחרי הכתיבה השניה פונה רמי לר"ש ומ"ע לר"נ, וכן חוזר חלילה אחרי כתיבה רביעית. ועוד, כל עצם השינוי שבין שני המעשים איננו רק בסדר הזמנים, פה: אורתא וצפרא, ושם: צפרא ואורתא, כי אם גם בשו"ט שבין ר"ש ור"נ³⁰⁴.

מכל זה, שקרוב יותר להכניס את המקבילות לגדר נוסחאות שונות, מלעשותן למקורות שונים שבהם על מעשים שונים. ע"ע פסחים מ' ב' וע"ז ס"ה ב' ³⁰⁵א, כתובות ס"ב ב' ולהלן ונדירים

302 א) בכ"ס ליתא באורתא ובצפרא, ובמקום בצפרא איתא שם: הור. ע' ד"ס שם אות ה'. אבל נראה שזאת היא הגהה, ע"ע הערה הבאה.

303 לכן גם לגי' השאלות ויחי סי' ל"ו הגי' בב"ב כבכתובות צפרא ואורתא בהכרח להגיד שני מעשים או נוסחאות שונות. בידי הגאונים אף סוגית כתובות כמו שהיא לפנינו, אלא מהם שחשבו אותה כמושבש, ע' אוצה"ג שם חלק התשובות סי' תשמ"ז וסי' תשמ"ח ובלקוטי פר"ח שם סי' קפ"ה. האם גם גי' השאלות יסודה בהגהה.

304 א) ע"ע להלן ספר חמישי הערה 324.

נ' א', נזיר נ"ז ב' וב"ק פ' סע"א, קידושין ל"א א' ושם ל"ב א'.
וע"ע קידושין כ"ו ב', ב"מ פ"ג סע"ב³⁰⁴).

פה המקבילה איפה על האתר, ובכ"ז קשה להשתחרר מן הרושם
שנכנסים כאן לגדר נוסחאות שונות, ולא לגדר מקורות שונים.

ג') ושם מתכנת החומר שוה בשני המקומות גם יחד, ואף הסגנון אינו
נבדל בהרבה. אולם מנקודת ראות העניינית שינויים חשובים בין המקבילות:
גיטין ל"ב א': ת"ר בטל הוא אי אפשרי בו דבריו קיימין פסול הוא
אינו גט לא אמר כלום למימרא דבטל לישנא דליבטיל משמע והאמר רבה
בר איבו א"ר ששת וא"ל אמר רבה בר אבוא מקבל מתנה שאמר לאחר שבאתה
מתנה לידו מתנה זו מבוטלת תיבטל אי אפשרי בה לא אמר כלום, בטלה היא
אינה מתנה דבריו קיימין אלמא בטל מעיקרא משמע אמר אביי³⁰⁵ בטל
שתי לשונות משמע וכו'.

לעומת זה בכריתות כ"ד א"ב: אר"ל הנותן מתנה לחבירו ואמר הלה
אי אפשרי בה כל המחזיק בה זכה בה ומ"ש מהא דאמר רבה... מקבל מתנה
שאמר לאחר שבאת מתנה לידו מתנה זו תיבטל מבוטלת אי אפשרי בה דבריו
קיימין בטלה היא אינה מתנה לא אמר כלום מאי לאו דבריו קיימין והדרה
למרה לא דבריו קיימין והוא³⁰⁶) גמי לא קני ליה וכל המחזיק בה זכה בה
מיתבי וכו'.

בראשונים³⁰⁷) כאן שיטות שונות וגירסאות שונות. מהם שגורסים
בגיטין כבכריתות, ומהם שגורסים בכריתות כבגיטין. יתר על כן, מובאת
אפילו גי' שלישית העומדת איפה בין שתי הגירסאות שלפנינו. אבל כל
הגירסאות הללו יסודן כנראה בהגהה ובמטרה להשוות את הנוסחאות.
אכן מחד גיסא אמנם סוגית גיטין לחוד וסוגית כריתות לחוד, אבל
מאידך גיסא מצע מסוים משותף לשתייהן, ובעיקר הדבר ביניהן רק בעית
סגנון שונה.

ממטרת סוגית גיטין לברר ולקבוע, אם הלשון הנדון פירושו ביטול
מעכשיו או משמעו הצהרה בנוגע לפעולה שבעבר. אף בסוגית כריתות

---

304) ואף ר"י ברבי יוסי וכו'. לשינויים שם ע' ירוש' מעשרות פ"ג רה"ד. לשינוי
בשם ע"ע פסחים פ"ו ב' וירוש' מעשרות שם.

305) כעין זה אף בנדרים ט"ז א': אמר אביי שאוכל שתי לשונות משמע. אבל
ע"ע במקבילה בשבועות י"ט סע"ב. וכן גיטין ע"ב א': אמר אביי אם מתי שתי לשונות
משמע. האם לוקוף את זה על חשבון דרך בלמוד.

306) בשט"מ: קיימין ולא הדרה למרה והוא וכו'. ע"ע ברש"י שם ד"ה לא
ובהגהות הב"ח שם. ולולא מסתפינא הייתי אומר שצ"ל: לא דבריו קיימין וכל המחזיק
וכו', ולא יותר. וכן מוכח קצת מלשון הר"ן גיטין שם ד"ה והא. במקום: והוא גמי לא
קני ליה, איתא שם: וידיה גמי לא הוא אלא כל המחזיק וכו'.

307) ע' תוס' גיטין שם ד"ה מבוטלת וב"ב קל"ח א' ד"ה כאן וברגמ"ה וברש"י
כריתות שם. וע"ע בר"ן גיטין הנ"ל ובהשגת הראב"ד שעל הרי"ף שם.

ממטרה זו, אלא ששם עוד מלבד זה השאלה, אם יש בביטוי הנדון מלשון
הצהרת הפקר או לא. לא כן מפאת הסגנון:

בגיטין לס"ד ולמסקנא גם יחד "דבריו קיימין", היינו הם קיימים
ועומדים בנוגע לפעולה הקודמת, כלומר הם מבטלים את הגט והם מבטלים
את נתינת המתנה. "לא אמר כלום", היינו דבריו אינם מבטלים את הפעולה
הקודמת, לעומת זה למסקנא בכריתות "דבריו קיימין" פירושו דבריו אלה
כשלעצמם קיימים ועומדים. הם אינם מבטלים את הפעולה הקודמת, שהרי
כוונתם מכאן ולהבא. והמתנה היא מתנה. אולם הם כשלעצמם קיימים, כי יש
בהם מהצהרת הפקר. ומבחינה זו הם קיימים, וכל הקודם זכה. בהתאם לזה:
לא אמר כלום, היינו אין בדבריו מהצהרת הפקר. הן מפני שהם "מעיקרא
משמע", ומשום זה אין בהם מלשון הפקר, הן שסתם אינם נכנסים לגדר
לשון הפקר.

שיטת גיטין וגירסתה נעוצה איפה בברייתא: ת"ר בטל הוא וכו',
שבראש הסוגיא, במקום שלשון סוגית כריתות ושיטתה יסודם במימרת
ר"ל: הנותן מתנה וכו', שעליה היא מוסבה. מזה איפה, שלפנינו נוסחאות
שנתהו באחד מדרכי התהוות הנוסחאות המצויים. או שבתחלה בידם חומר
שלא נקבעה עדיין צורתו וזה קבעו בכה וזה קבעו בכה. או שגם המסגרת
השונה פה ושם השפיעה על עיצוב דמותו הנוכחית של החומר במקום הנדון.
ע"ע ברכות נ"ב ב' ושבת קמ"ג א' ³⁰⁸, יומא נ"ט סע"א וזבחים נ"ג
א', כתובות פ' א' וב"ב ל"ו א' ³⁰⁹, גיטין נ"ג א' ³¹⁰ וב"ק קי"ז א' ³¹¹, וזבחים
קי"ט ב' ולהלן ומעילה ב' ב' ולהלן ³¹², וש"מ.

ד' ולפעמים לפנינו כנראה אותו החומר עצמו במקבילה בהצעה
אחרת ובצורה לשונית שונה. כן לדוגמא:

זבחים פ"ז ב': דבעי רמי בר חמא יש חבור לעולין או לא, ובכריתות
י"ד א': דבעי רמי בר חמא הלכו באברין אחר הרוב או לא.

זבחים שם מזהה רש"י זבחים עם כריתות, אבל בכריתות שם הוא
מזהה כריתות עם חולין ע' א': בעי רבא הלכו באברין אחר הרוב או לא.
אפשר אמנם לפרנס את הש"נ: רמי בר חמא — רבא ³¹³, אבל בכ"ז נראית

---

308 ר"ח גורס בשבת כלפנינו בברכות, ע"ע תוס' שבת שם ד"ה פירור, אבל ע"ע
תוס' מנחות נ"ח ב' ד"ה ואיכא דאמרי.

309 ר"ח ורגמ"ה גורסים בב"ב ג' כתובות, אבל התוס' רוצים לקיים את הגירסאות
כמו שהן לפנינו. אף רשב"ם דוחה ג' ר"ח. ע' תוס' כתובות שם ד"ה אכלה וב"ב שם
ד"ה ה"ג ורשב"ם ב"ב שם.

310 בתוס' שם ד"ה בראשונה: בב"ק איפכא ומסוגיות הפוכות.

311 בתוס' גיטין פ"ג ה"ב ג' ב"ק, אבל זה איננו מכריע.

312 לשון מעילה בכלל קשה. כן קשה שם כבר הלשון: והא דפליגי בה רב ורב
יוסף פשיטא ליה לר"א וכו'. אכן דרך כלל נראה שבמעילה אותו החומר שבזבחים. ע"ע
רש"י זבחים שם.

313 כן מקום להכנס לגדר ר"ת ר' ב' ח' וחילוף אלף בחית.

יותר קרובה שיטת רש"י בזבחים שהיא גם שיטת התוס' בכריתות שם, היינו לזהות כריתות עם זבחים. כי בעית רבא בחולין שם מכוונת לענין אחר לגמרי. לולי כן בזבחים ובכריתות איפה אותו החומר בצורות שונות. ע"ע פסחים מ"ז סע"ב וסוכה ל"ה סע"א י"א), מ"ק י"ב ב' גיטין מ"ד א' ובכורות ל"ד ב' י"ג), סוטה כ"ט ב' ומעילה ח' א', קידושין ל"ב רע"ב וע"ז י"ט א', מנחות פ"ז א' וכריתות ו' ב' י"ג), בכורות ג"ז רע"א ותמורה ל' סע"א, וש"מ.

סעיף ג

סיכום

א' מקום אמנם לפרנס מקבילה אחת או השניה אף בדרך אחרת. אבל בכל אופן מדוגמאות הנ"ל, שלפעמים להכנס לגדר נוסחאות שונות אף במקומות, שהתלמוד עצמו אין מביא שום שינוי נוסחא. ועוד, הדעת נותנת, שאף במקומות שמטעם זה או אחר אנו משערים ששם לא נוסחאות אלא מקורות שונים, לאמתת הדבר לפעמים נוסחאות ולא מקורות שונים. וכן עומדים סו"ס לפעמים לפני בעית לשונה הראשוני של המימרא גם במקבילות שהשינויים שם יסודם באופן השתמשותה של הסוגיא בחומר הנדון, או בהעברה והתאמת המקור למסגרתו החדשה י"ג). כי איך שיהא אף במקבילות כאלו לפנינו כבר החומר בצורות שונות. פה אמנם בידינו לעמוד על מקור הש"נ ויסודם. אבל לפעמים די תכופות אין כבר בידנו האחיזת יד הדרושה לברר את הצורה הראשונית, שממנה נולדה הצורה השניה לרגלי העברה והתאמה.

אוצר החכמה

איך שיהא מ"מ נראה, שמלבד הנוסחאות שהתלמוד עצמו רושם עוד

313) שם רק שינוי בהצעת החומר, ונראה שיסודו בהעברה ובהתאמה למסגרת. השוה עוד ג' כ"י ב' שבד"ס פסחים אות מ' וסוכה אות כ'. שם עוד התאמה נוספת. ע"ע בספרי לקורות וכו' עמ' 49.

314) השינויים שם יסודם בהעברה ובהתאמה למסגרת, או בזה שבידי אלה שהכניסו את החומר למסגרתו הנדונה היה עדיין כאלו חומר היולי והם קבעו את צורתו בהתאם למסגרות שלתוכן הכניסוהו. בתוס' בכורות שם ד"ה בעא איתא: ואומר רבי דשלשתם שאל בבת אחת והש"ס קבע כל אחת במקומה כפי מה ששייכא וכו'. איך שיהא, מ"מ בולט הדבר שכל המקבילות נחצבו ממקור אחד.

315) בשט"מ כריתות אות ט' איתא: דלא ידעי אהי מינייהו קאמר ר"י. היינו שהנוסחאות נולדו בשעת קביעת מקומו של החומר שהיתה בו בזמן שקבעו ג"כ את צורתו הלשונית. אכן בתוס' מנחות שם ד"ה כשם: בפ"ק דכריתות אר"י איפכא משום דכי קאי בנסכים קאמר להו וכו' וכי קאי בקטרת קאמר וכו'. ובכן, שני מקורות שונים. אולם דברי השט"מ מתקבלים יותר על הלב.

316) על תופעה זו עוד בספר הבא.